

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu.

Prijetno in mikavno je ozirati se po naši mili domovini Krajni, ktere vsi trije oddelki: Gorensko, Notrajsko in Dolensko nam toliko mnogoverstnosti v lepoti naravskega bliša in družih po celem svetu slovečih znamenitost v svojih nedrih hranujejo. Pa nepravilno bi bilo, tajiti, da tudi druge dežele nimajo svojih imenitnih krajev, kateri deleč po svetu slovijo in ktere domači in ptuji radi obiskujejo. — Tako ima, na pr., naša sosedna Goratanska mnogo znamenitost, po katerih se odlikuje in ki jo uverstjujejo v oziru lepote med perve dežele našega cesarstva. Imenujem le spodnjega Goratana deleč znano labudsko dolino — res zemeljski raj — okolico Celovca, Št. Vida, Kerke in Brež; v zgornjem Goratanu: okolico beljaško, meljsko dolino s svojim velikašem Velikim Zvonikom (Grossglockner), pod katerim stoji imenitni, v celi Evropi nar. višje ležeči farni kraj pri sv. Kervi; prijetno ziljsko, divjo rabeljsko, slovito kanaljsko dolino itd.

Od nekdanj, kar me je v mladostnih letih nekoliko časa gojila imenovana zemlja, kar je v poznejšem času mi ona zakrila v svoje hladno krilo nar. priserčnejšega prijatla in kjer še živi mnogo meni ljubih, mi je ona serčno draga pa mila. Skoraj vsako leto skušam jo obiskovati saj za ene dni, in vidil sem tako že marsikteri njeni biser. Posebno lanskó leto sem prinesel mnogo spominov duha iz nje domú, katerih nektore častitim bravcem „Novic“ bratoljubno ponudim in, kolikor je mogoče, ob kratkem naznanim. — Zdavnej namreč je tudi že mene mikalo, pogledati enkrat tiste kraje Goratana, kjer se v malih urah mnogo mnogo lepega in imenitnega vidi, kjer lepota narave združena s slavnimi spominki nekdanje hrabrosti slovanske zanima pri slednjem koraku popotnika okó in čut.

Bilo je dné 22. augusta zarano, ko sem prestopil nad *Belopečjo* potok, ki mejí Krajno od Goratana. Z nekim nenavadnim čutom je bilo navdano moje serce, tako, da mnogokrat se še spominjam živo vesel tistega jutra in dné. Lepo jutro, kakoršnih malo rodi prijetni poletni čas, mi je obetalo lep in topel dan. Nadjal sem se še danes mnogo novega viditi; gnalo me je namreč memo Terbiža proti Naborjetu, Pontablu, ker zvečer sem hotel še priti nazaj na Višarje, kjer so me imeli po razgovoru pričakovati nekteri dragi prijatli; — vse to je pospehovalo moje korake. — Koj unkraj mostka me je sprejel tamnozelen semrekov gaj, skoz kterega se cesta vije, v svojo prijetno hladivno senco. Vse je bilo tiho, le tički so kaj priljudno spevali svojo juterno pesmico. Kolikor dalje pa me je pot okoli nizkega okroglastega grička peljala, toliko bolj se mi je dolina odpirala in kmali se mi je pokazala okolica Terbiža. Nisem se zamogel kraja nagledati!

Od desne sém derží kokovska dolinica od Podkloštra (Arnoldstein), ki veže ziljsko in kanaljsko dolino. Glasno se je razlegalo od nje sém derdranje voz po stari cesti, pa še glasnejše je bilo vpitje in drobno terklanje pridnih Talijanov, ki so kamen obdelovali in zdelovali novo cesto od Podkloštra proti Terbižu. Smem reči, kolikor mi je bilo to delo viditi dano, da nova cesta bo ob svojem času, kadar bo popolnoma dodelana, ena nar. lepših v našem cesarstvu; veljala bo pa tudi, akoravno le kake 2 dobri uri dolga, še obilno čez milijon goldinarjev. — Bolj mičen memo desne se mi je pa kazal razgled na levo, kjer posebno mogočno molí med verstjo stermih goličav orjaški Kraljev verh svojo glavo pod oblake, in kateri mi je zaznamoval tesni pot v rabeljsko dolino in proti Predilu.

Komaj sem se še znašel pičlo uro v Goratanu, ko se mi je, na kraj podolgaste ravnine pridšemu, posvetil v precej globoki dolinici spodnji del Terbiža. Urno sem po cesti se spustil navzdol in prestopivši višnjevo-zeleno reko Zilico, ki v globoki kamniti strugi pribobni urnega teka iz divjolepe rabeljske doline, sem se znašel v imenovanem kraji.

Veseli ropot fužinskih kladrov me je živo spominjal na moj rojstni kraj. Zgornji del Terbiža — prav za prav pravi terg — je za nizkim gričem le male korake od spodnjega oddaljen in se posveti koj, ko se ta zapustí. Le gredé sem bil ondi. Tukaj sem si hotel voz do Pontabel-a poiskati, ker solnce je že stalo precej visoko na obzorji in obetalo kaj topel — za peš popotvanje pa nekoliko prevroč dan. Voz je bil kmali najét, ob pripravljanji voza pak sem kraj nekoliko ogledoval.

Terbiž — nemška fara — je prav lep terg in ima mnogo zalih poslopij; pa zraven tega je on tudi v zgodovini koroske zemlje imeniten in zlo važen kraj. Lega njegova v vojniškem oziru nima kmali para, zakaj on stoji ravno v osredku četverih dolin in cestá. Od jutra pride belopečanska s cesto od Krajskega; od desne nam že znana kokovska s cesto od Beljaka; proti levi rabeljska s cesto čez Predil na Gorico, in proti zapadu kanaljska dolina s cesto memo Pontabel-a na Videm in Laško. Slednje dve dolini smemo po vsi pravici naravske terdnjave in Terbiž njih ključ imenovati; ni toraj čuda, da so se že ob navalih Turkov, še bolj pa v zadnji avstrijsko-francozki vojski leta 1797 in 1809 za njega posestvo zlo zlo kervavo tepli. Cerkev ima še dan današnji podobo terdnjave, ker je obdana z močnim zidom, v katerem se vidi obilno puškarnic (Schiessscharten). — V naglici smo nekoliko Terbiž pogledali, zdaj pa se podajmo naprej.

Zapustivši imenovani kraj se nam kmali cesta nekoliko navkreber napne. Okolica je prav prijazna, ker se na obedve strani ceste razprostirajo zelene livade in polja. Komaj sem se dobro četertinko ure od Terbiža oddaljil, ko mi je poleg ceste na kamnitem stebru stoječi angelj kazal stezo na slovečo božjo pot Marije na Višarjih, ktera stoji na visoki gori, ki se na levo vzdiguje 5646 čevljev čez ravnino morja. Malo sem še šel od steze naprej, in že sem se znašel — kar višavo ceste zadene — na narvišem mestu kanaljske doline, ktero je tudi mejnik koroških in talijanskih vodá; zakaj potok, ki priteka iz ozke višarske dolinice, skoz ktero zmed zelenjad gledajo skalnate nebotične škerbine, se sklene pod Terbižem z Zilico in teče z Zilo, Dravo in Donavo v černo morje; potok Bela pa, ki unkraj Žabnic izvira, se memo Pontabel-a izliva v Furlanijo, pri terdnjavi Osopo svoje ime v Tagliamento prekerstí ter z drugimi talijanskimi vodami vred napaja jadransko morje. (Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Ljubljane. V četrtek popoldne so se na poti v Terst pripeljali svitli nadvojvoda Joan s svojo gospó in gospodom sinom v Ljubljano. Na kolodvoru železnice od višjih deželjskih in vojaških oblastnikov slovesno sprejetim se Jim je poklonil tudi odbor kmetijske in obertnijske družbe, s katerim so se pozneje tudi v Svojem stanovanji prav prijazno pomenkovali o zadevah kmetijstva in obertništva. V petek zjutraj ob treh so se že podali na pot ogledavat dela na železnici ljubljansko-teržaški. — Kakor se iz Tersta piše, zadržujejo začetek vožnje po železnici iz Ljubljane v Terst naj bolj ljubljansko močirje in pa zakasnjene dela med Terstom in Nabrežino, zato je nek gosp. minister Bruk unidan v Terstu zlo grajal počasnost ondotnih del, zavoljo katerih se železnica v Terst ne bo mogla pred odpreti kot konec prihodnjega leta.

Iz Ljubljane. Zemljoznanska preiskava Krajskega in Goriškega. Vedno bolj se razcvetuje imenitna vednost zemljoznanstva ali geologija, ktere namen je osnovo zemlje iz raznih skalnatih škrlil, starost in verste kamnatih leg, iz katerih obstaja kamenje in v katerih se rude nahajajo, pa tudi rastline in živali, ki so nekdanj na zemlji bile, pa pozneje popolnoma poginile, iz okamnín jasno dokazati. V povzdigo te vednosti je bila že v letu 1849 na Dunaji ustanovljena posebna naprava pod imenom „geologische Reichsanstalt“, ktere namen je, se z zemljo-

znanstvom vsega avstrijskega cesarstva pečati. Ta državna naprava je pod vodstvom slovečega Haidingerja, očaka avstrijskih naravoslovcev. V svojih prostornih poslopih hranuje nezmerne zbirke, ki v to vednost spadajo. Ona pošilja vsako leto svoje uradnike, državne zemljioslovce (Reichsgeologen) po raznih deželah našega cesarstva, da tam nabirajo znamenitosti, in obris deželá napravljajo. Že lansko leto se je na Gorenskem gosp. dr. Peters več mesecev mudil. Letos sta prišla v preiskavo Krajskega in Goriškega dva učena gospoda, namreč gorski svetovavec Lipolt, rojen Slovenec iz spodnjega Štajarskega, in D. Stur, rojen Slovak. Pervi bode obhodil ložki kanton, idrijske goré, potem celo krajnsko stran na levem bregu Save do koroške in štajarske meje, od Teržiča do Zagorja. Gosp. Sturu pa so odločeni: Logatec, Planina, Postojna, Vipava, cela sočka dolina in Bohinj. Priljudna gospoda, s kterima smo se v Ljubljani pomenkovali, sta nam razodela, da ona vsakemu, kateri koli od nju zavoljo posebnega kamnja ali rud, ki se v njegovem kraju nahajajo, kakęga razjasnjenja ali nasvetovanja želí, iz serca rada po svoji vednosti in po svoji prepričbi brez plačila postrežeta. Njuni namen ni le zemljioslovne posebnosti naše dežele nabirati, temuč tudi vse, karkoli nju vednost v povzdigo kmetijstva, gojzdnarstva in rudnarstva svetovati zamore, vsakemu povedati. Gotovo bo marsikteremu v korist, v rudništvu zvedena moža za svét poprašati pri kopanju rude, ker se mnogi brez vednosti v to reč zarinejo in dragi dnar in čas tratijo. Oba gospoda sta nas pa tudi naprosila, po „Novicah“ na znanje dati, da biju možje, ktere ta vednost mika, v težavni preiskavi podpirali in jima posebnosti svojih krajev na znanje dajali, n. pr., kje se to ali uno posebno kamenje lomi itd. Močno jima bode vsak ustregel, kdor jima naznani, kje se kake okamnine in kake druge posebnosti nahajajo. Zvediti pa, kje ravno danes in jutri potujeta ta dva gospoda, bo vsakemu lahko, ako le enmalo tam pa tam poprašuje. Naj bi tedaj nihče ne zamenaril lepe priložnosti, kateri želí kaj zvediti, — naj bi pa naši rojaki ludi po stari lepi navadi prijazno sprejemali verla gospoda, kamor prideta in jima na roko šli kar morejo! D.

Novičar iz raznih krajev.

C. k. ministerstvo je zastran prodajanja žganja, špirta in ola (piva) k postavi od 16. dec. t. l. sledeče nove postave pridjalo: 1) kupčijstvo z žganjem, olom in špiritom v sodcih je le tedaj pripušeno, ako ti sodci naj manj eno dunajsko vedro merijo; tudi žganjarije in olarije, ako nimajo pravice žganja in ola na drobno točiti, so vezane na to postavu; 2) na drobno se prodajati smé špirit le v štacunah, ki prodajajo špecarije same ali pa zraven drugega blaga tudi špecarije. Po teh določbah so tedaj preklicane tiste določbe lanske postave od 16. dec., ktere stojé pod razdelku 2. in 5. — Nova postava za rokodelstva in obertništva se pričakuje prihodnji mesec. — Ker se od več strani že delj časa pripoveduje, da bo zemljišni

(gruntni) davek povišan za 8 gold. od sto, piše peštanski časnik „Pest. Ll.“, da dobro vé, da to ni res, ampak da bo povišan le za 2 odstotka in $\frac{2}{3}$; zemljišni davek znaša sedaj 16 od sto čistega dohodka, in po prištevi tretjine za deželne potrebšine znaša skupaj $21\frac{1}{3}$ od sto. Prihodnjič bo, kakor omenjeni časnik terdi, vés ta davek skupaj prerajtan na 24 od sto. — Žitna cena je od 12. do 17. maja skor v vseh deželah enmalo poskočila; vagán pšenice se je v Kašavi podražil za 12 kr., v Bohni za 4 kr., na Marskem za 6 kr., na Šlezkem za 20 kr., na Českem za 8 kr., na Dunaji za 38 kr., v zgornji Austrii za 10 kr., na Koroškem za 6 kr. — Časnik dunajske kmetijske družbe piše, da je v nekterih krajih estrajskih mraz perve dni tega mesca nograde tako popalil, da tudi drugo leto ne bo terta za nič; zato je cena žita v teh krajih poskočila. — Vroče leto se prerokuje letos od vseh strani; žitne polja pa tudi povsod obetajo dober pridelk. — Avstrijska armada je začela zapušati že Moldavo in Valahijo, in do tistega časa, ko bojo vse ostale določbe pariškega zbora zastran teh knezij zgotovljene, ne bo nobenega avstrijskega vojaka več v teh krajih. Cesarjevo armadno povelje od 20. t. m. hvali izverstno obnašanje avstrijske armade v teh knezijah. — Telegrafno naznanilo iz Jaša naznanja, da je ondašnji divan h koncu zbora enoglasno svoje želje razodel, naj bi se vprihodnje Moldava in Valahija v eno državo zedinile in je pismo v tem duhu poslal do gospodarja (hospodara) moldavskega. Ko bi trenil se je razglasil ta sklep deželnega zbora krog in krog, in ljudstvo je prevselo prejelo to novico. — Iz Varšave se piše, da car Aleksander je pred se poklicane plemenite maršale Poljskega takole nagovoril: „Pozabiti vse, kar se je nekđaj zgodilo, me je terdna volja. Prav zadovoljen sem s Poljci, ker ob velikih homatijah, ki so pretresale Evropo, niso pozabili dolžnost ne do svojega vladarja ne do sebe, in ker tisti izmed njih, ki so se bojevali v verstí moje armade, so se junaško in zvesto obnašali skoz in skoz. Vse nosim v svojem sercu in vse dobro jim želim, ker jih ljubim kot svoje otroke. Povejte, gospodje, to svojim rojakom, pa prosim vas, povejte jim tudi, naj dajo enkrat slovó svojim sanjarijam. Da bi bilo Poljsko srečno, je moja iskrena želja; al Poljsko zamore le srečno biti združeno z Rusijo“. — Kakor se iz pruskih časnikov bere, tudi Nemcem ni po volji, da je avstrijska vlada sklenila že večkrat omenjeno zavezo s francozko in anglezko vlado in tako zlo ropočejo zoper to zavezo kakor sardinski in angleški časniki zoper rimsko in napolitansko vlado. Laško je res zlo razdraženo po pismu, ki ga je sardinski poslanec grof Cavour podal pariškemu zboru. „Oest. Corr.“ piše, da papeževa vlada je nek razpisala nabíro 4000 vojakov, da bode pripravljena na vse, kar koli bi se utegnilo primeriti. — V Parizu se je snidel zbor judovskih duhovnov (rabinarjev), kateri prevdarja: ali bi ne bilo prav, da bi se judovski sabat (v saboto) prenesel na nedeljo. — Razstava živine, mašin in poljskih pridelkov bo podaljšana do 21. junija. Kaj lepe hleve so napravili živini; tla so iz asfalta; dva sila velika šotora sta napravljena z mnogoverstno mervo, da si lahko vsakdo za svojo živino naj pripravnišo izbira.

Zavolj naročbe „Novice“.

Konec mesca junija izteče polletno naročilo na „Novice“. Prosimo tedaj, da tisti častiti naročniki, ki so jih naročili le za prvo polovico leta, pa jih dalje po redu dobivati želijo, da se kmali naročé za drugo polovico, ker odpravištvó njih zamore le potem nadpise (adrese) v dostojnem redu zgotoviti. Naročnina za polleta znaša 2 goldinarja, ako se po pošti prejemajo, — sicer pa 1 goldinar in pol. Ker nekteri naročniki naročnino še tako pošiljajo, kakor je takrat bila, ko so „Novice“ le enkrat na teden izhajale, in ker prizadeva to potem mnogoterega pisanja sem ter tje, prosimo lepo, da bi častiti ti naši stari prijatli ne prezerli tega povabila, ktero naznanja, da celoletna naročnina za dvakrat v tednu po pošti pošiljane „Novice“ znaša 4, polletna 2, četertletna pa 1 gold.

Drugo pot bomo po navadi naročnikom poslali naročilno pismo.